

Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Hedbyns bergsmansgård

Bergsmansgården i Hedbyn är en särpräglad gårdsmiljö från sent 1700-tal. Gården utgörs av välbevarad bebyggelse och ingår i riksintresseområde för kulturmiljövården Hedbyn-Gärdsjöbo. Bergsmansgården i Hedbyn byggnadsminnesförklarades 1993.

Beskrivning

Historik

Hedbyns bergsmansgård är en del av en äldre bergsmansby, Hedbyn-Gärdsjöbo, som omnämns i källor för första gången på 1500-talet. Under 1500-talet bestod byn av tre hushåll med en gemensam hytta. Sannolikt är att det fanns en masugn i Rovsvedsbäcken. 1641 flyttades masugnen i stället till Lumsån en bit väster ut, och var i drift till 1800-talets mitt. Det finns slag och ruiner på platsen än idag. År 1689 anlades också en hammarsmedja.

Bergsmansgården i Hedbyn ligger utmed en bäck som ansluter till Lumsåns utlopp i Malingsbosjön. Den består av stora ekonomibyggnader, två loftbodnar, klensmedja, en bagarstuga och några förrådsbyggnader. Det som skiljer den från många andra bergsmansgårdar är dess säregna gårdsbildning, vilken domineras av bostadshuset. Gårdsbildningen består av fyra bostadshus som är grupperade två och två tätt omslutandes en liten innergård med ett större vårdträd. Gårdens bebyggelse härrör troligtvis från sent 1700-tal.

1993 blev Hedbyns bergsmansgård statligt byggnadsminne, men redan 1996 övergick den till att bli enskilt byggnadsminne i och med en försäljning.

Flera av byggnaderna var vid byggnadsminnesförklaringen 1993 i stort behov av renoveringsåtgärder och under åren 1997–2000 genomgick flera av byggnaderna omfattande renoveringsarbeten så väl ut- som invändigt. Renoveringsprojektet syftade också till att främja kunskaper i traditionellt hantverkande och kunnande. Bland annat anordnades kurser i fönsterrenovering, kakelugnsmakeri och lerklining, men också praktiska moment som timring, finsnickeri och murning.

Miljö

Hedbyns bergsmansgård ligger i Smedjebackens kommun, vid Malingsbosjöns norra strand. Gården ligger i ett naturskönt läge omgiven av öppen åkermark, överblickandes sjön. De fyra bostadshusen på gården är placerade kring en gårdsplan.

Byggnader

Bebyggelsen på gården består av fyra bostadshus och åtta ekonomibygnader. Uthusen är panelade timmerhus varav några är helt eller delvis panelade, ladugården är utförd delvis av putsad sten och delvis med träpanel. Invändigt är den fasta inredningen bevarad i tre av bostadshusen och i uthus nr 5, 6, 10 och 12.

Byggnaderna är ålderdomliga och väl bibehållna från ursprunget, speciellt de två husen på gårdens södra sida. Husen har en karaktärsfull exteriör i två våningar under sadeltak. Väggarna är klädda med stående locklistpanel och målade i falurött med vita omfattningar och foder. Kring dörrarna har skapats dekorativa portaler. En av byggnaderna på norra sidan har försetts med en enkel förstukvist samt moderniserats 1948.

Figur 1. Bostadshusen på den södra sidan om gårdsplanen är speciellt välbevarade. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalaranas län.

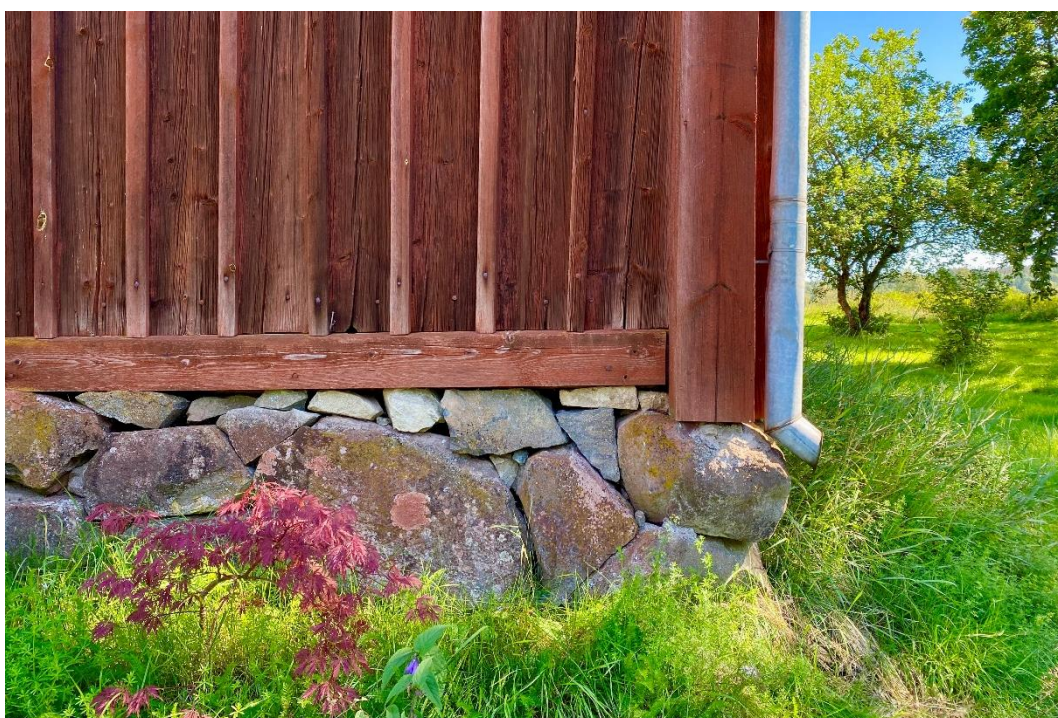
Figur 2. Placeringen av de fyra bostadshusen kring gårdsplanen är ovanlig. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 3. En av gårdens två ladugårdar skymtar bakom träden. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 4. De mer välbevarade bostadshusen har omfattningar med välbevarat 1700-talsformspråk. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Figur 5. Byggnaderna står på kallmurad naturstensgrund. Foto: Lovisa Lindberg, Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Byggnadsminnesförklaring

Motivering till byggnadsminnesförklaringen

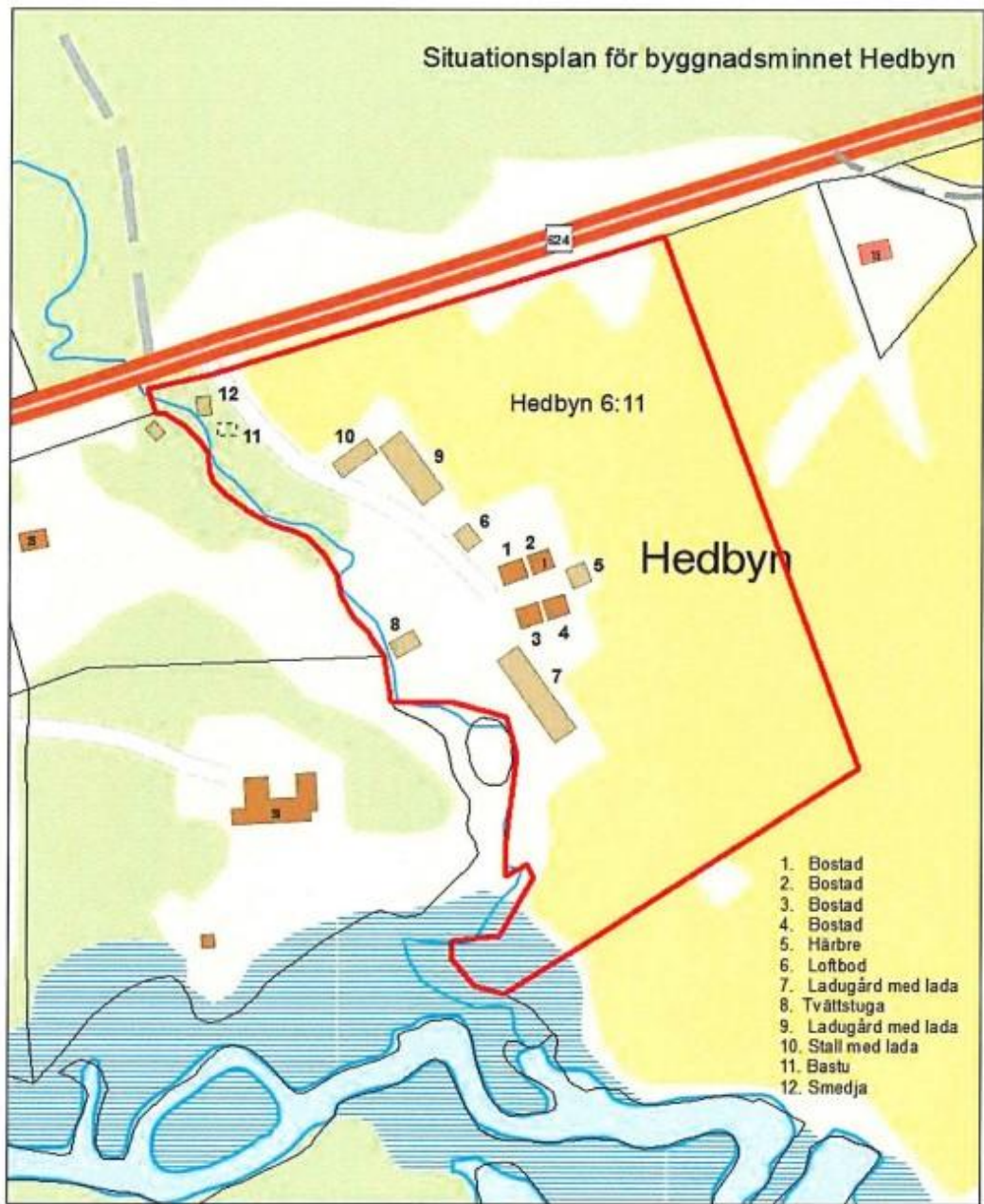
Hedbyn är en by med mycket högt kulturhistoriskt värde dels genom sin välbevarade och enhetliga bebyggelse av ålderdomlig karaktär, dels genom bybildningens märkliga bevarade struktur. Genom beslutet ändras lagrummet för byggnadsminnet.

Skyddsbestämmelser

Skyddsbestämmelserna omfattar de byggnader som markerats med 1–12 på situationsplanen.

1. Byggnader markerade med 1–12 får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras till sin exteriör.
2. I byggnaderna markerade 1, 3, 4, 5, 6, 10 och 12 får inte ingrepp göras i stomme, planlösning eller äldre fast inredning som dörrar, fönster, golv, snickerier och listverk.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsåtgärder skall utföras med traditionella byggnadsmaterial och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Det på situationsplanen markerade området får inte ytterligare bebyggas. Inom det avgränsade området får inte heller åtgärder vidtas med mark och vegetation som för att karaktären av miljön förvanskas.
5. Samråd skall ske med länsstyrelsen i frågor som rör underhåll och vård av byggnader och det kringliggande området.

Om särskilda skäl föreligger för att ändra byggnadsminnet i strid mot skyddsbestämmelserna får länsstyrelsen enligt 3 kap 14§ KML lämna tillstånd till sådana förändringar.

432-13255-2017
 Fastställande enligt KML 3 kap 7 §

Skala 1:2 000

Figur 6. Situationsplan för Hedbyns bergsmansgård, ur beslut 2017.12.21.

Administrativa fakta

Kommun: Smedjebacken

Fastighetsbeteckning: Hedbyn 6:11

Byggnadsminnesförklaring: 1993.01.28

Tillgänglighet: Privatägt, inte öppet för allmänheten.

[Byggnadsminnesförklaring Hedbyns bergsmansgård beslut 1993.01.28](#)

[Byggnadsminnesförklaring Bergsmansbyn Hedbyn beslut 2017.12.21](#)

[Bergsmansbyn Hedbyn i Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister](#)